

**Презентація нової наукової праці історика Віктора Ідзя
«Іван Франко на шпальтах літературного та науково-популярного часопису українців Польщі
«Наша Культура(1958-1991рр.)». - ЛьВІВ, «Вид. ІСС, 2021р.» в Інституті Східної Європи. ©**

6 липня 2021 року відбулась презентація наукової праці доктора історичних наук, професора, академіка, директора Інституту Східної Європи Віктора Ідзя «Іван Франко на шпальтах літературного та науково-популярного часопису українців Польщі «Наша Культура(1958-1991рр.)». - ЛьВІВ, «Видавництво Інституту Східної Європи, 2021р.».

Як було наголошено під час презентації офіційним рецензентом доктором філософії, доцентом, виконуючим обов'язки професора Інституту Східної Європи (ІСС), лауреатом державної премії імені Івана Франка в галузі інформаційної діяльності Тарасом Каляндруком: «... нова наукова праця доктора історичних наук, професора, академіка, директора Інституту Східної Європи Віктора Ідзя «Іван Франко на шпальтах літературного та науково-популярного часопису українців Польщі «Наша Культура(1958-1991рр.)» аналізує наукові праці, які опубліковані на шпальтах часопису українців Польщі «Наша Культура», який видавався польськими прогресивними інтелектуалами у 1958-1991 роках...

У праці історика – академіка Віктора Ідзя «Іван Франко на шпальтах літературного та науково-популярного часопису українців Польщі «Наша Культура(1958-1991рр.)» аналізувалися та відтворювалися маловідомі сторінки творчості Івана Франка, який був українським борцем, українським державником і провісником відновлення Української держави в 1917 році, до якої не дожив і рік.

Як наголошував сам Іван Франко з питання відновлення Української держави своєму славетному творі: «Не пора не пора не пора москалеві й ляхові служить... нам пора для України жить...».

Проаналізований науковий матеріал та джерела з праці доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзя «Іван Франко на шпальтах літературного та науково-популярного часопису українців Польщі «Наша Культура(1958-1991рр.)» може слугувати джерельною базою у вивченні державницької позиції у творчості Івана Франка та її впливу на українську державницьку та громадську думку, наголосив у висновок виступу-рецензії доктор філософії, доцент, виконуючий обов'язки професора Інституту Східної Європи, лауреат державної премії імені Івана Франка в галузі інформаційної діяльності, вчений Тарас Каляндрук...».

Як наголосив на презентації автор праці історик Віктор Ідзьо: «... Знаменитий і феноменальний Іван Франко все своє літературне, політичне, громадське та політичне життя, як віденський доктор Іван Франко заслужив визнання в українців, поляків у Польщі та в Україні, виключно своєю важкою титанічною працею...».

Сьогодні... за аналізом дописувачів часопису українців Польщі «Наша Культура(1958-1991рр.)» ми постарасьмося по справжньому показати літературний, мовний, перекладацький феномен доктора Івана Франка...».

Нище подаємо нове «щойно відредаговане» дослідження доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзя «Іван Франко на шпальтах часопису українців Польщі «Наша Культура(1958-1991рр.)» яке було викладене для вчених Інституту Східної Європи, гостей ІСС: українських істориків, філологів та громадських діячів...

З працею вже можна познайомитися на сайті Інституту Східної Європи, у Львівській національній науковій бібліотеці імені Василя Стефаника та у мережі ФСБУК.

**Іван Франко на шпальтах літературного та науково-популярного часопису українців Польщі
«Наша Культура(1958-1991)» . ©**

Вперше про творчість Івана Яковича Франка на шпальтах літературного та популярно-наукового часопису українців Польщі “Наша Культура” розповідає анонім Т.У. в №1 за травень 1958 року в статті “Літературно-меморіальний музей “Каменяра”, в якій наголошує, що коло підніжжя Карпат в мальовничому селі Івана Франка, народився і провів дитинство велетень української літератури, письменник-революціонер Іван Якович Франко.

В 1951 році в селі Івана Франка відкрито літературно-меморіальний музей на п'ять кімнат. В музеї зібрані експонати про життя і літературно-громадську діяльність Івана Франка. Кожна із кімнат розповідає про конкретний час життя Івана Франка. Експозиція музею відкривається бронзовим бюстом І.Я.Франка, роботи скульптора Г.Л.Пивоварова[1].

В друге в серпневому номері про Івана Франка розповідає український письменник Олесь Гончар в статті “Геній української нації” в якій наголошує, що насіння засіяні Іваном Франком дають прекрасні сходи. Іван Франко своєю діяльністю відкрив для української культури широкий світ. І. Франко, на думку О.Гончара, був ворогом хутірної замкнутості, не шкодуючи сил трудився над тим, щоб внести вклад до світової скарбниці, національний скарб свого народу і це йому вдалося. Його за творчістю можна порівняти тільки з “шаленими титанами” епохи відродження. Іван Франко є прикладом того, що для письменника не має іншої справи ніш справи народної. Франко був видатним майстром художньої творчості, титаном праці, яку виконував з любові до свого народу. Він був і літературним критиком і перекладачем, поетом, прозаїком і драматургом. Нам всім сьогодні потрібно повчитися в нього в палкій любові до свого народу[2].

В цьому ж 4 номері, наголошено, що на честь 100 - річчя з дня народження Івана Франка, на честь великого українського письменника в Польщі опубліковано багато наукових статей польською мовою. Журнал “Наша

Культура” повністю подав усіх авторів на назви статей і журнали в яких вони були опубліковані, наголошено в “Бібліографії польських публікацій до 100-річчя з дня народження Івана Франка”[3].

Наступною, про Івана Франка, є стаття П.Шеремета в номері шостому за 1 жовтень 1958 року “Із спогадів про Івана Франка”, в якій наголошено, що із слів шкільного товариша-священника Івана Кузіва, відомо що Іван Франко любив приїжджати в Карпати, якими особливо захоплювався. Найчастіше він перебував Турчанському повіті, селі Дидьова, яке розташоване між двома хребтами Бескидів, вздовж ріки Сяну. Тут завжди він знаходив бажаний спокій. Влада завжди намагалася оточувати його своєю опікою. У 1889 році власне в с.Дидьові І.Франко був арештований і привезений до Львова. Не дивлячись на це він знову побував в Дидьові у 1914 році. Їдучи з Дидьова затримався в Турці де в ресторані Григорія Шипки прочитав свою поему “Мойсей” в присутності української інтелігенції та міщан. Поет був тоді вже хворий, що при читанні студент університету Семень з села Шумчи, перегорвав сторінки книжки. Цього самого ж дня І.Франко прибув ще на збори окружного віддіду “Взаємної помочі українського вчителства”, які відбулися в кімнаті “Української бесіди”. Тут він брав участь в дискусії, ставив питання і робив зауваження. Він бажав, щоб український вчитель найбільше зблизився з народом, простолюддям. Поет бажав, щоб вчителі вийшли з наради з якнайбільшим розумінням своїх завдань і обов’язків[4].

Наступні спогади про Івана Франка в 1959 році в журналі “Наша Культура” подає В.Моравський: “Із моєї пам’яті Іван Франко мені видався малий ростом, худорлявий, працею перевтомлені очі. У нього було високе ясне чоло, яке опромінювали думки страждання. Скромно одягнений, завжди у вишиваній сорочці, я вперше побачив його у серпні 1904 році в малому містечку Лютовиськах. Він був у супроводі українського етнографі Федіра Вовка, який був тоді професором в Парижі. І в цей час цікавився етнографією Бойківщини...”. Будучи студентом у Львові у 1909-1913 роках зустрічав я часто І.Франка, який повертався з праці Академічною вулицею до свого дому. Часто можна було бачити І.Франка в книгарні ім. Шевченка на Ринку, він був тоді немічний і спаралізованими руками. В той час мій товариш з гімназії, студент філософії Володимир Тимочко працював якийсь час секретарем у Івана Франка.

В 1913 році з нагоди 40-ліття літературної діяльності І.Франка студенти всіх вищих шкіл у Львові організували урочисті збори на честь Івана Франка. До ювілейного комітету належав і В.Моравський. На збори привезено вже хворого І.Франка в святочному вбранні, але у вишитій сорочці... Були прочитані вірші І.Франка, ювіляр сидів мовчки зі сумним втомленим обличчям. Він нагадував нам “Мойсея”... [5].

Наступним на шпальтах часопису українців Польщі, свої спогади про Івана Франка подає Дмитро Ступак, який наголошує: “Одного осіннього дня 1913 року, було оголошено нам учням української гімназії в Перемишлі, що до нас приїде наш поет і письменник Іван Франко і прочитає свою поему “Мойсей”. Ми зраділи, бо хоча його ніколи не бачили, але всі твори його охоче читали усі в нашій гімназії. Перед вечором зібралися ми на гімназійному подвір’ї, а потім в рядах по чотири, військовим маршем вирушили на вокзал де нетерпеливо чекали дорогого гостя. З вагону 2 класу вийшов Іван Франко на ньому було пальто з сірим каракульовим комніром і така сама шапка. До вагону підійшов директор нашої гімназії А.Аляськевич і деякі вчителів. Франко привітався і попрямував до нас до учнів вітаючись з нами на ліво і направо усміхненим поглядом. Потім сів в коляску і поїхав на ринок в магістерську залу найбільшу тоді в Перемишлі, а учні собі якнайскоріше, щоб зайняти собі місце біля Франка. Франко уклонився до зібрання і прочитав свого “Мойсея” від початку до кінця. Після закінчення присутні нагородили поета бурхливими оплесками”[6].

В наступному номері “Нашої Культури” за 1960 рік поміщені два вірші Миколи Вороного “Іван Франко” та Миколи Шеремета “На могилі Івана Франка”, поміщений і спогад Івана Марківа “Моє знайомство з Іваном Франком”: “Будучи учнем І класи я взяв від о. Василя Кункевича “Лиса Микиту”. В розмові священник сказав, що цей великий український поет скоро приїде до Дрогодича і буде проживати у нашого вчителя Ратальського і що його можна буде побачити. Це було в 1907 чи 1908 році, коли до школи дійшла чутка, що до Дрогобича приїхав Іван Франко і буде в Народнім Домі читати “Мойсея”. Однак в народний Дім мене не пустили, та на другий день вчитель Ратальський, сказав, щоб я зайшов до нього, що в нього буде Іван Франко. Сьогодні, я маю побачити людину, що написала “преславного Лиса Микиту”. Я прийшов і довго чекав, пані Ратальська сказала Франку:” пане докторе, цей хлопчисько читав вашого Лиса Микиту і так він йому подобався, що захотів будь-за що побачити Вас... Франко зробив крок до мене. А звідки ти хлопчику? – З Тинова, прошу пана доктора. – З Великого чи Малого? – З Великого, Малий, то хіба кілька хат. – Так, так, знаю, каже Франко, і звертаючись до Ратальського, говорить: ”В його селі вдалось мені записати сакраментальний прокляти з уст того, що йому хтось подвір’я занечистив...”. Далше Франко говорив мало, розмову вів Ратальський, а Франко тільки відповідав. Він був втомлений... На кінець я вклонився докторові Івану Франку і подякував за Лиса Микиту він кивнув головою і сказав: ”Будь здоров і вчися пильно”. Від того часу став Іван Франко моїм улюбленим автором... [7].

В наступному номері “Нашої Культури” за серпень 1960 року редакція подає статтю “З маловідомої кореспонденції Івана Франка до У.Кравченко”, яка буде цікавою для франкознавців, оскільки зачіпає сторони наукового, освітнього та приватного життя Івана Франка[8].

Тут же на другій сторінці поміщений другий спогад Дмитра Ступака “Мій спогад про І.Франка”, який травневим днем 1916 року навчаючись української літератури в Перемишльській гімназії, “Слово о полку Ігоревім”, почув стук в двері, через які ввійшов вчитель і сказав, наступне, прошу встати: ”Сьогодні у Львові помер наш поет і письменник Іван Франко. Похорон після завтра. Наша гімназія вишле на похорон свою делегацію. В складі делегації 10 учнів і 1 учитель... Переді мною лежить він, наш Каменярь, у вишиваній сорочці. Лице його бліденьке, а очі ці колись ясні, сині очі, в які я залюбки вдивлявся в 1913 році, коли Франко читав нам в Перемишлі свого

“Мойсея”, уже замкнені назавжди. Неслися чисельні промови, біля дому небіщика, а відтак і на Личаківському кладовищі, але змісту цих промов, я молодий гімназист не мав змоги всіх запам’ятати”[9].

Тут же в цьому номері І.Слупський помістив статтю “Музеєві Івана Франка - 20 років” в якій наголосив, що в Львівському своєму будинку Іван Франко жив і творив 14 років. Власне тут 20 років тому відкрито державний літературно-меморіальний музей письменника. Дописувач всесторонньо охарактеризував роботу музею, наголосив, що його люблять відвідувати діти[10].

В цьому ж номері Едвард Сабік в статті “Дружба Яна Каспровича з Іваном Франком”, яку він присвятив до сторіччя з дня народження Яна Каспровича, наголошує, що дружба Франка з Каспровичем є символом для всієї історії українсько-польських відносин. В статті дається деталізований аналіз взаємовідносин, наголошується на великий вклад їх результатів поетичної праці для українського та польського народів[11].

В статті “Думки вголос про вчителів”, процитована думка І.Франка про вчителя: “Учителем школа стоїть, коли учитель неприготовлений, не сумлінний то й школа ні до чого. Ну а добрих учителів треба, самим плекати”[12].

В травневому номері “Нашої Культури” за 1961 рік А.Верба помістив статтю “І.Франко і польська преса” в якій детально розповів про співпрацю І.Франка з польською пресою, усі поміщені коментарі, статті в польській пресі, та полеміку з польськими літераторами та громадсько-політичними діячами. У висновок А.Верба наголошував, що Іван Франко працюючи в польській пресі, як сам заявляв, служив не тільки своєму народу, а й справі зближення і широкого порозуміння українського народу з сусідніми народами[13].

В травневому номері “Нашої Культури” за 1962 рік, директор музею ім. Івана Франка в с.Нагуєвичах І.Сільченко в зв’язку з 15-річчям, подає матеріал про заснування музею та його роль в історії нашого краю[14].

В грудневому номері “Нашої Культури” Василь Яременко в статті “Знову з народом”, яку присвятив до сторіччя з дня народження Б.Грінченка поміщує фотографію Б.Грінченка та І.Франка за 1903 рік, наголошуючи, що Б.Грінченко вважав поезію І.Франка найсильнішою для громадського звучання. Автор приводить листування Івана Франка та Б.Грінченка, аналізує їх взаємовідносини[15].

В серпневому номері “Нашої Культури” за серпень 1964 року Тарас Франко помістив статтю “Гумор в житті Івана Франка” в якій наголосив, що уже в дитячі роки біл малого Івана гуляв гумор. В подальшому відомо, що на квартирі по вул. Кляйнінській (тепер Каменярів) Іван Франко читав товаришам свою комедію “Жаби” з якої присутні сміялися до упаду. 70-роках Франко писав чимало гуморесток. Гумористичною є і його байка “Лис Микита”. Автор детально аналізує всю гумористичну творчість Івана Франка, наголошуючи, що серед перекладної літератури є декілька напівгумористичних творів Генріха Гейне та Кароля Гавлічка-Боровського[16].

В лютевому номері “Нашої Культури” за 1965 рік Антін Верба в статті “Болеслав Лімановський і українці” наголошує, що взаємовідносини І.Франка з Б.Лімановським були завжди дружніми. Вони наголосив А.Верба: “були обидва в робітничому комітеті, який був створений у Львові у 1878 році. Хоча І.Франко та М.Павлик критично ставились до основних поглядів Б.Лімановського, проте підтримували з ним товариські стосунки. Б.Лімановський відвідував І.Франка та М.Павлика в тюрмі, а за співпрацю з ними притягувався австрійським судом до відповідальності. Перед виїздом за кордон Б.Лімановський запросив на прощальну вечерю М.Павлика та І.Франка та інших. Треба відмітити, наголошував А.Верба, що Б.Лімановський рішуче засуджував погляди і дії польських україножерів і асиміляторів українського народу[17].

В четвертому номері “Нашої Культури” за 1966 рік Борис Степанишин помістив статтю “Значення і творчість Івана Франка” в якій наголосив, що в історію української літератури Іван Франко вніс неоцінний вклад, бо завершив перехід української літератури від етнографізму до вершин критичного реалізму. Іван Франко збагатив також українську поезію, прозу і драматургію новими проблемами жанрами і художніми засобами, перекладами. Своєю художньою творчістю і фольклористичною діяльністю І.Франко, на думку Б.Степанишина збагатив світ духовними скарбами українську націю, літературу та культуру народу[18].

В травневому номері “Нашої Культури” за 1966 рік, М.Демський в статті “І.Франко - збирач і видавець української фразеології” наголошував, що: “велика кількість праць І.Франка говорить про нього як про великого збирача української фразеології. Його праця “Галицько-руські народні приповідки” завершили цілий етап у збиранні і виданні народного фразеологічного матеріалу. Названа праця в науковому відношенні не має собі рівних серед сучасних і попередніх як слов’янських так і західноєвропейських збірок такого типу. Взагалі, наголошував М.Демський, його праця стала настольною книгою лінгвіста-діалектолога та етнографі, поета і журналіста, яку треба перевидавати[19].

В номері п’ятому “Нашої Культури” за травень 1966 М.Неврлі “Зв’язки І.Франка з чехами й словаками” наголошує: “Вершиною чесько-українських і словацько-українських культурних зв’язків наприкінці ХІХ і на початку ХХ століть був Іван Франко. Вік перший в Україні розгорнув на науковій основі якнайширшу діяльність на полі слов’янсько-українських взаємин, ознайомив своїх земляків з життям та культурою інших слов’янських народів, зокрема чехів та словаків. У чехів і словаків його цікавила боротьба за соціальне та національне звільнення. Особливо високо цінував І.Франко чеську революційну думку гуситських часів. Але найбільше приваблювала Івана Франка чеська література з її високими патріотичними ідеалами. Дякуючи його перекладам в Україні появились твори Карла Гавлічка-Боровського, Ярослава Врхліцького, Яна Неруди, Сватоплука Чеха Елішки Красногорської, Зеєра й Махара. Чеським народом і його культурою цікавився Іван Франко все своє життя. З чеським органів в яких найбільше друкувався І.Франко це “Слованські пжегляд”, редагований Любомиром Нідерле й Ченьком Зібртом. Схожа приязнь у І.Франка зберігалась і до словацької літератури, наголошував дописувач[20].

В. Орел в цьому ж номері до 50-ти річчя з дня смерті І.Франка помістив на шпальтах Нашої Культури статтю: “Зв’язки літераторів Львова з Кубанню” в якій наголосив, що після заборони української мови в Росії погляди багатьох українських письменників в Росії були звернуті до літераторів Львова. Іван Франко звернув увагу на українських письменників Кубані. За його сприянням в українських журналах Львова появляються твори кубанців - Василя Мови Лиманського, Івана Подушки. Іван Франко уважно слідкував за українською літературою на Кубані, він робить від нього все можливе, щоб твори українських письменників Кубані побачили світ. Високо цінував І.Франко творчість Василя Мови вважаючи його талановитим письменником і ставлячи його творчість поряд з С.Руданським. Саме завдяки І.Франку цілий ряд творів Мови-Лиманського було опубліковано у Львові. Він також уважно стежив за літературно-ідейним рухом на Кубані, про що свідчить, хоча би віршоване послання “Миколі Вороному в Єкатеринодарі”. Ім’я Івана Франка було відоме на Кубані. У 1896 році газета “Кубанские областные ведомости” (1896 №177) опублікувала велику статтю Л.Василівського в якій дається висока оцінка творчості та громадської діяльності Івана Франка. Кубань також отримувала для бібліотек книги Івана Франка. Після 1917 року на Кубані опубліковано ряд творів Івана Франка, наголошував В.Орел[21].

В серпневому №8 “Нашої Культури” за 1966 рік І.Романченко в статті “Іван Франко і Михайло Драгоманов” наголошує: “Перша зустріч І.Франка з М.Драгомановим відбулася в 1875 році в стінах Львівського університету на лекції проф. Омеляна Огоновського. Після лекції студенти оточили М.Драгоманова запитуючи про враження лекції, серед інших Іван Франко та М.Палик. А в подальшому їх літературна та культурна творчість гуртувалась навколо журналу “Друг”, про що згадував І.Франко на схилі років. Вся подальша дружба І.Франка та М.Драгоманова відбулась навколо друкованого органу “Громадський друг”, якому М.Драгоманов надає посильну матеріальну допомогу. В подальшому, як бачимо із джерел, І.Франко і М.Драгоманов йшли пліч о пліч, хоча Іван Франко ставав все критичнішим до М.Драгоманова. На дивлясь на це І.Франко позитивно в цілому розцінював діяльність М.Драгоманова. Як нагорлошує І.Романенко, у другій половині XIX ст. М.Драгоманов після І.Франка є найвидатнішим українським літературознавцем, учнем і громадським діячем. Без праць М.Драгоманова як і без критично-мемуарних зауважень І.Франка, не можна по справжньому зрозуміти і оцінити літературний процес в Україні в XIX столітті[22].

В цьому ж номері “Нашої Культури” В.Кульчицький в статті “Вибори Івана Франка” наголошував, що трудящі Галичини не раз висловлювали свою довіру улюбленому поету і громадському діячеві Івану Франку. Чотири рази? У 1895, 1897, 1898 та 1907 роках висували його кандидатуру до австрійського парламенту, однак Австрійська конституція, яку критикував І.Франко, не дозволяла йому бути обраним до парламенту. В основному в парламент вибиралась знать, поміщики, чиновники і фабриканти, які захищали свої вузькласові інтереси. За таких обставин віденський уряд і львівське намісництво не допустили І.Франка до парламенту, наголосив у своєму дослідженні В. Кульчицький[23].

В №11 “Нашої Культури” за листопад 1966 року поміщена стаття Н.Кузянікої “Іван Франко і театр” в якій наголошується, що серед прози, поезій, перекладів та критики визначне місце у І.Франка займають і п’єси, такі як: “Украдене щастя”, “Рябина”, “Учитель”, “Сон князя Святослава”, „одноактівки: ”Кам’яна душа”, “Будка число 27”, “Майстер Чирняк”. Не дивлячись на заборону, ці п’єси користувалися великою популярністю в час життя Івана Франка. В наш час є популярними театральні постанови за творами Івана Франка: “Захар Беркут”, “Борислав сміється”, “Ой піду я в Бориславку”, “Для домашнього вогнища”. Як бачимо, наголошує Т.Кузякіна, театральні постанови по творчості І.Франка, розростаються[24].

В №8 “Нашої Культури” за серпень 1967 року розміщена стаття Івана Прокопів “Іван Франко в Одесі” в якій наголошено, що з творчістю видатного українського письменника одесити познайомилися у 1883 році, коли міська газета “Одесский вестник” надрукувала 23 червня його оповідання “Школьный год Грицька”. В 1888 році І.Франко був видрукований в газеті “Жизнь Юга”. Як засвідчують джерела ще у 1879 році І.Франко писав до приятелів з Одеси, чи не дали б вони дещо на видання “Дрібної бібліотеки”. Листуючись Михайлом Федоровичем Комаровим І. Франко був добре обізнаний з політичним та громадським життям Одеси. Він запрошував одеситів до співпраці в журналі “Зоря”. Поряд із іншими фактами співпраці І.Франка з науково-громадськими колами Одеси, є свідчення, що Іван Франко був в Одесі в 1912 році і лікувався та виступав на засіданні історико-наукового товариства при Одеському університеті. Слід наголосити, що 4 червня 1916 року всі одеські газети надрукували повідомлення про смерть І.Франка у Львові 28 травня, наголосив в своїй статті І.Прокопів[25].

Цікавою, на наш погляд, є стаття В.Полека “Іван Франко й Івано-Франківщина”, яку поміщено в №5 Нашої Культури за 1968 р. в якій наголошено: ”9 листопада 1962 року Указом Верховної Ради Української РСР місто Станіслав було перейменоване на Івано-Франківськ, а Станіславську область на Івано-Франківську. У цьому факті глибока історична закономірність. З цим містом пов’язана не одна сторінка життя і творчості келикого Каменяра, який багато зробив для розвитку громадського та культурного життя. Ця скромна данина пошани генію України, здійснення його заповіту.

Розглянемо франківський літопис області. Влітку 1874 року Іван Франко був запрошений другом по навчанні в гімназії Я.Рошкевичем в с. Лолин Долинського району Івано-Франківської обл. В Лолині Іван Франко познайомився з Ольгою Рошкевич, дружба з якою переросла в глибоке взаємне кохання. Переписка Ольги Рошкевич з Іваном Франком є предметом для вивчення світогляду та ранньої творчості І.Франка. Як відомо, через арешти сліди першого кохання зникли. Однак вони відбилися в багатьох творах Івана Франка, таких як оповідання: ”На дні”, віршах: ”Картка любові”. В Лолині Іван Франко написав оповідання “Вугляр”, “Два приятелі”, “Лесишина челядь”,

які були першими реалістичними творами в українській літературі. Народні пісні та легенди зібрані у селі письменник використав у повісті “Петрії і Довбушуки”. На основі місцевої “Пісні про шандаря” він написав драмку “Украдене щастя” на яку була створена чехом В.Амброзом і українцем Ю.Мейтусом, опера. Перу письменника також належить вступна стаття до зібраних Ольгою Рошкевич “Обрядів і весільних пісень українців села Лолін”, виданих Краківською Академією Наук.

У 1880 році Іван Франка арештовано і кинено в коломийську в’язницю, де він просидів три місяці. В оповіданні “На дні” він намалював страшну картину “страшної ями”. Цьому періоду життя І.Франко присвятив цикл віршів “Думи пролетаря”, “Скорбні пісні”, поезію “Дивувалась зима, “Вічний революціонер”. Після виходу з тюрми в Коломиї він написав оповідання “На дні”.

Не можна не згадати криворівнянський період у творчості Івана Франка, де влітку в Криворівні збиралися видатні діячі української культури. Протягом 1901-1914 років майже щорічно тут відпочивав і працював Іван Франко. Тут він написав ряд творів: ”У кузні”, “Із моїх споминів”, “Великий шум”, багато віршів, драму “Камінну душу”, повість “ Як Юра Шимкарюк брів Черемошем”, здійснив ряд перекладів. Не раз приїзжав Іван Франко і у тодішній Станіслав. З обласним центром, що тепер носить його дороге ім’я, зв’язана ще одна творча гromанська й особиста сторінка життя письменника. У 1883 році Іван Франко познайомився з дочкою польського емігранта Йосифою Дзвінковською. Сліди цього другого кохання знаходимо у ряді віршів і в повісті “Не спитавши броду”. Приїзди Івана Франка у місто над двома Бистрицями мали великий вплив не лише на українську молодь, але й на польську:” Ви велетень нового поколю – брат і захисник бідних, знедолених, покривджених, відчужених. Ви одні любите всім серцем вулкан. Хіба я не бачив ваших очей, коли повставали в обороні злидарів... Вкажіть мені на людину, яка більше кохає народ, а я скажу, що Ви єдина”. Таку оцінку залишив нам станіславський гімназист, а пізніше відомий польський політичний діяч Ф.Дашинський. На Прикарпатті І.Франко знайшов щирих друзів, які спочатку мали вплив на молодого поета, а пізніше стали його послідовниками, друзями. Під впливом І.Франка тут сформувалися Василь Стефаник, Марко Черемшина, Лесь Мартович, Н. Кобринська, К.Попович, М.Яцьків. В.Стефаник зокрема писа: ”Розуміти боротьбу визволення українського народу... я міг лишень через особисті стосунки і приязнь з Іваном Франком”.

М.Черемшина прирівняв геніального письменника до “великого астрального тіла, що гріє на всю Україну, а світить далеко, ще дальше”.

Н.Кобринська: “Іван Франко - це таланти, що становить епоху в нашому культурно-літературному розвитку...”

Це лише деякі факти із життя і творчості Івана Франка пов’язаних з Івано-Франківською областю. Можна сміливо наголосити, що на Дрогобиччині народилась людина, українець, Іван Франко, а на Івано-Франківщині, з якою пов’язане його безсмертне ім’я - видатний український поет, етнограф та письменник[26].

В своїй праці “Спогади про Марка Черемшину”, яка опублікована в №6 Нашої Культури за червень 1969 року В. Костащук наголошує, що “під кінець ХІХ століття на початку ХХ століття Коломия виділяється серед галицьких міст літературним і громадським життям, на яке великий вплив мала діяльність Івана Франка. У своїй біографії М.Черемшина згадує:” У гімназії познайомився з літературою І.Франка, який як і Шевченко зробив на мене велике враження”. Після закінчення Коломийської гімназії М.Черемшина поступив на юридичний факультет Віденського університету. Власне у Відні він знайомиться з Іваном Франком, який складає на нього велике враження гіганта думки. Цю зустріч та ідеї І.Франка він проніс через усе своє життя[27].

В №5 “Нашої Культури” за травень 1971р. Роман Федорів помістив статтю “Крила братерства”, в якій наголосив, що Іван Франко був прекрасним перекладцем. Його переклади з польської, чеської мали великий вплив на формування літературної думки в Галичині[28]. В цей же час, як наголошує Василь Солошенко в своєму дослідженні “Ленін і Франко”, праці Івана Франка перекладаються на російську мову і друкуються в газеті “Іскра”, через яку Іван Франко знайомиться з революційним рухом в Росії. Як відомо Бонч-Бруевич переклав Франкові оповідання із збірки “В поті чола”. Твори цього перекладача були видруковані в російських виданнях Москви: ”Мир божий”, “Жизнь”, Пертербургському журналі “Новое Слово”. Характерно, наголошує автор статті, що В.Ульянов (Ленін) до опублікованої статті І.Франка в “Іскрі” написав примітку в якій шанобливо віддзався про таланти Івана Франка[29].

В останньому №12 “Нашої Культури” за 1971 рік В.Кульчицький в статті “Іван Франко - історик України” наголошує на великому вкладі Івана Франка в істрію України. Цікавими є погляди І.Франка на істрію України, зокрема дослідження виникнення епохи капіталізму на території України. Характерно наголошує дослідник, що Іван Франко цікавився українською істрією з найдавніших часів. На його думку істрія України, це істрія героїв та масових рухів. У своїх дослідженнях він торкається питання взаємовідносин Київської держави з Польською, “Галицько-Волинської” - в контексті розвитку суспільства. Національно-визвольною війною українського народу під проводом Богдана Хмельницького в 1648-1654 роках, становцем Української Галичини після відновлення Австрією в 1772 році “Галицько-Волинської держави”. В подальшому Іван Франко приділяв увагу національно-визвольній боротьбі українського народу за своє національне та соціальне визволення. Особлива характеристика І.Франком дається політичним, релігійним, науковим, громадським українським діячам починаючи з епохи Київської Русі до часу першої світової війни. Зупинає свою увагу Іван Франко на постаті Тараса Шевченка, наголошував В.Кульчицький[30].

В серпневому №8 “Нашої Культури” за 1973 рік Кристина Стафф в статті ”Іван Франко і література польського позитивізму” наголошує, що: ”...Іван Франко підтримав тих польських позитивістів, зокрема А.Асника та

П.Хмельовського, які як демократи були душою з простим людом. Однак І.Франко і критикував польських позитивістів за обмеженість, зокрема творчість М.Конопницької. Найбільшою симпатією І.Франко сприймається до творчості Б.Пруса в якого селяни еволюціонують. Вони вже знають всю економічну структуру суспільства і бачуть єдину мету в володінні землею. При всіх плюсах польського позитивізму, наголошує Кристина Стафф, який бачить Іван Франко в творчості А.Асника, М.Конопницької та Б.Пруса, він критикував обмеженість їхніх поглядах у питанні соціального та національного стану українських селян в Галичині[31].

Дальше в червневому №6 “Нашої Культури” за 1974 рік Іван Романченко в статті “Цікавий талант і оригінальний” розповідаючи про Марка Черемшину, наголошує, що в кінці XIX - першій чверті XX століття в українській літературі плідно працювала ціла плеяда видатних митців художнього слова українських прозаїків-новелістів, таких як Іван Франко, М.Коцюбинський, Т.Бордуляк, О.Кобилянська, В.Стефаник, М.Черемшина, Л.Мартович, А.Тесленко, С.Васильченко. Це дань Івану Франкові, який понад сорок років очолював передові сили українського літературного процесу ще на початку XX століття з почуттям законної гордості сказати:” Наша проза під пером Кобилянської, Стефаника, Черемшини набрала поетичного лету, мелодійності, ніжності, грації та різноманітності...Це гарні здобутки нашого розвитку...”[32].

Ціковою є стаття Гражини Паздро “Іван Франко і прогресивна галицька преса 80 років XIX століття”, яку вона помістила в “Нашій Культурі” в №4-5 за 1976 рік. В ній дослідниця наголошує, що журналістська діяльність Івана Франка в 80-х роках XIX століття слід відносити до найбільш складного періоду боротьби за створення українських демократичних органів в Галичині, яка в той час була єдиним полем публіцистичної діяльності українців. В Росії Емський указ 1876 року не давав можливості розвивати літературу і журналістику в Наддніпрянській Україні.

У такому самому становищі була і українська преса, що концентрувалася майже виключно в Галичині і яка не обмежувалася лише місцевим обсягом, вона повинна була мати загальноукраїнське значення. Вживані у цьому напрямку заходи прогресивних галицьких діячів зустрічалися з двоякого роду перешкодами. З одного боку, у 80-ті роки виразно активізувалася преса москвофілів та народовців, а з другого демократичні видавництва які, завжди переслідувалися, підлягали суворій цензурі і часто конфісковувалися, опинилися у винятково тяжкому становищі, про яке Іван Франко на сторінках варшавської “Правди” писав: ”газетярство не користується симпатією теперішнього уряду, ніколи ще конфіскація газет не була такою масовою... Останні часи замість полегшення принесли ще більший затиск”.

При такому становищі кожний часопис, який вдалося видати, не залежно на короткий час існування, виконував велику роль у розвитку громадської і політичної думки та культури. Засобом впливу цих часописів стали публіцистика та коментарі у протигагу журналам москвофілів та народовців. Демократичні часописи, на думку Івана Франка, це єдині засоби вільної преси, власне вони: “Громадський друг”, “Дзвін”, “Молот”, “Світ”, які він редагував, піднімали соціальні та національні питання українців.

Журнал “Світ” популяризував соціалістичні ідеї, займався проблемами робітників, формував нову галицьку інтелігенцію. По неповних двох роках Світ перестав виходити, а підготувати інші прогресивні видання в тогочасних галицьких умовах було неможливо. Найяскравішим прикладом цього може бути історія підготовлюваного І.Франком часопису “Поступ”. Револьюційно-демократична програма Поступу відразу викликала реакцію з боку австрійської влади, якого поліція арештувала зразу ж з першого номеру. Однак, І.Франко не зупинився на досягнутому та водночас втраченому. У 1888 році він на прохання львівських студентів взяв на себе обов’язок редактора нового часопису “Товариш”. Журнал став на національно-культурний ґрунт і був дуже прогресивний. В ньому розроблялася концепція української національної науки, освіти, проводилася дискусія по різних питаннях українського громадського життя. Через те вийшов лише один номер журналу, який в подальшому був закритий. В подальшому коротко виходили такі журнали, як “Народ” та “Життя”. Під кінець 1890 року “Народ” став офіційним органом Радикальної партії. Незважаючи на переслідування він проіснував до 1895 року. В історії української суспільно-політичної і літературної думки журнал “Народ” відіграв визначну роль так само як і участь в прогресивній пресі Івана Франка. Завдяки безпосередній допомозі й співучасті І.Франка в Галичині з’явилися поруч з іншими два альманахи, які відіграли певну роль в розвитку української журналістики - “Ватра”, і “Перший Вінок”, літературний журнал “Зоря”, що видавався народовцями. Створення цих журналів, зокрема “Ватри”, наголошував І.Франко, було прогресивним явищем, це була відповідь на на позицію редакторів “Зорі” заскорублених і відірваних від життя і суспільства в поглядах на розвиток та суспільних вартостях українського народу.

У 1887 році з’явився альманах “Перший вінок”, до якого багато праці в підготовці і редагуванні вклав І.Франко. У своїй книзі “Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.” І.Франко писав, що альманах фактично був редагований ним. Він допомагав Наддніпрянським письменникам поширювати через цей часопис свої твори в Європі. Як бачимо із джерел, Іван Франко виступає не тільки як критик, але й як історик галицької преси. В своїх виданнях він не обмежується характеристикою окремих видань і розглядає їх завжди у зв’язку з суспільним і культурним розвитком, показує витоки української преси, організацію періодичних видань, які виникали в боротьбі на потребу самого суспільства.

Іван Франко особливо оцінював суспільно-культурне значення періодичної преси. Він вважав, що щоденно друковане слово є найкращою трибуною пропагування прогресивних політичних, літературних і наукових ідей, а це дає можливість консолідувати прогресивні сили. Журналістиці, як важливому факторові національного життя, письменник завжди приділяв багато уваги. Починаючи від 1876 року у своїх публіцистичних, критично-

літературних та історичних працях він мав багатий матеріал з ділянки розвитку української преси, прослідковував процес розвитку української преси, процес розвитку української журналістики.

Отже, як наголошує Гражина Паздро, Іван Франко був співтворцем прогресивної української преси і критиком та істориком української журналістики[33].

Дальше Володимир Кульчицький в статті “Іван Франко у світлі документів” наголошує, що і історичних працях І.Франка велике місце відведено історії селянства України і зокрема Галичини періоду феодалізму і капіталізму. Наукові праці І.Франка знайшли широке визнання вчених. Він у 1893 році захистив докторську дисертацію у Віденському університеті. В 1906 році Наукова Рада Харківського університету присудила йому почесний ступінь доктора російської словесності. За працю “Студії над українськими народним піснями” Російська Академія Наук присудила йому у 1916 році премію. Проте незважаючи на успішне виконання всіх формальностей І.Франко не зміг дістати посади доцента Львівського університету. В XIX столітті австрійський уряд відкрив українські кафедри, 18 березня 1895 року І.Франко здав габалатаційний колоквиум з історії української літератури та етнографії. Кандидат, як зазначено в протоколі, довів ґрунтовне знання предмету, як у загальних так і у окремих питаннях. Кафедра рекомендувала І.Франка на затвердження Міністерства віросповідань і освіти у Відні. До цього документів, Галицьке намісництво вислало свій документ в якому зазначало у нього до І.Франка є свої підозріння, оскільки він постійно бере участь у народницькому русі і має симпатії до Росії, тому: ”Намісництво просить Вашу екселенцію ласкаво відхилити прохання колеґії професорів філософського факультету Львівського університету в наданні звання доцента доктору І.Франку”.

Недопущення Івана Фрака до університетської кафедри, наголошує В.Кульчицький, було ще одним проявом соціального і національного пригнічення українців австрійським монархізмом[34].

Тут же в цьому номері Т.Пачовський подає “Маловідомий лист Івана Франка до Сидора Воробкевича”. Іван Франко як член редакційної колеґії літературно-громадського журналу “Зоря”, який виходив у Львові (1880-1897), звернувся 16 березня 1886 року до буковинського поета і драматурга, висловлюючи свої міркування і побажання щодо буковинської літератури. У XX-му томі “Творів” І.Франка (Київ, 1956), що в ньому міститься його листування цього листа немає, тому подаємо цього листа, наголошує Т.Пачковський вміщуючи нище у своїй статті на шпальта Нашої Культури[35].

Про 50-ти томне видання творів Івана Франка розповідає в цьому ж номері Нашої Культури член-кореспондент АН УРСР Євген Кирилюк, який наголошує, що до 120 річчя з дня народження Івана Франка видано більш повніше ніж попередні 50-ти томне видання творів Каменяра. Слід наголосити, що над ним працювали всі наукові установи, такі як: Інститут Суспільних наук УРСР, у Львові, Львівський університет ім. Івана Франка, Інститут мовознавства ім.О.Потебні АН УРСР[36].

Більш детальний аналіз 50 - томної спадщини Івана Франка подає нам в своїй статті М.Сивцький в статті “П’ятдесятитомник Франкової спадщини” він перелічує зміст всіх томів і закликає передплатників передплатити всі 50 томів, оскільки в вільному продажі їх не буде[37].

Тут же в цьому номері Т.Пачковський в статті “Іван Франко про польську літературу XIX - початку XX ст.” наголошує, що в 1974 році в світ вийшла монографія Миколи Купльовського про Івана Франка, в якій автор більше десяти Франкових статей, рецензій і публікацій про польських поетів і прозаїків XIX-XX ст. У праці автор розповідає про І.Франка, як про літературного критика. Основний леймотив книги - І.Франко вимагав від польських письменників життєвої правди, художньої майстерності та ідейно-виховного спрямування. Монографія в цілому заслуговує схвалення і є цінним вкладом у польську Франкіану[38].

В 1977 році Роксоляна Зорівчак в статті “Місце Івана Франка в історії українського перекладознавства”, яку вона помістила в 5-6 номерах “Нашої Культури” наголошує: “Перекладознавство як струнка система, що охоплює історію, теорію і критику перекладу сформувалася в окрему науку лише в 20-30 роках XX століття. Та основи цієї науки закладали діячі попередніх епох, серед яких назвемо Фрейцзера, Тайтлера та Керлейля в англomовному світі, Белінського, Добролюбова, Чернишевського, Анненського, Брюсова в росії, Гете, Кауера та Гумбольдта в Німеччині, Далє у Франції, Шафарика у Чехії, Джимала-Седлецького в Польщі, І.Франка в Україні”.

Іван Франко справжній Прометей перекладу, людина енциклопедичних знань і могутнього поетичного таланту, так охарактеризував перекладацький талант Івана Франка український перекладознавець В.Коптілов. Підсумовуючи двадцять п’ять років своєї своєї літературно-громадської діяльності Іван Франко писав: ”Тільки те, що здобудемо своєю працею те буде справді цінне надбання... От тим-то я старався присвоювати нашому народові культурні здобутки інших народів і знайомити інших з його життям”. У багатьох статтях І.Франко наголошував на важливості ознайомлення свого народу з найвизначнішими зразками світового красном письменства: ”... передача чужомовної поезії, поезії ріхних віків і народів рідною мовою збагачує душу цілої нації, присвоюючи їй такі форми й вирази чуття, яких вона не мала досі, будуючи золотий міст зрозуміння і спочування між нами і далекими людьми, давніми поколіннями”. Іван Франко постійно підкреслював необхідність вибирати для перекладу такі твори, за допомогою яких легше було б: ”вимірити удар проти всяких позаприродних, позалюдських і фальшивих поглядів, глибокoзакорінених у нашій суспільності...”. Незвичайний перекладацький талант І.Франка виявився в різних жанрах, охоплював різні літератури, різні епохи. Переклади із слов’янських мов становлять майже половину франкового перекладацького доробку. Іван Франко вперше в історії українського перекладу глибоко і всебічно розробляє основні проблеми мистецтва художнього перекладу, створює струнку теоретичну систему, подає ідейно-теоретичні настанови перекладачам...[39].

Цікавим є дослідження і Магдалини Ласло-Куцюк “Іван Франко і Еміль Золя” в якому вона наголошує, що Іван Франко в листі до А.Кримського писав: ”щодо літературної кар’єри то головним моїм взірцем був Золя”. Як вважають науковці, І.Франко дійсно був під сильним впливом Е.Золя, хоча О.Білецький у своїх дослідженнях вважав, що у прозі Івана Франка не прослідковується будь-якого впливу Е.Золя. В своїй праці “Іван Франко і Еміль Золя” Магдалина Ласло-Куцюк, на багаточисельних прикладах аналізу творчості та порівнянні стилів, манер написання, характерів, біографій, дослідниця наголошує: ”... Збагнувши велич Золя, Франко пішов непохитно його шляхом і цим самим утвердив себе на шляху розвитку сучасного роману...Роман Франка чимось зобов’язаний Золя...”[40].

Дальше Іван Лозинський в статті Іван Франко в житті Іларіона Свенціцького з’ясовує проблему взаємовідносин цих великих українських науковців та громадських діячів. Як наголошує автор статті: ”Особисте знайомство Івана Франка з Іларіоном Свенціцьким розпочалося в жовтні 1901 року, коли І.Свенціцькому, тодішньому помічникові бібліотекаря Народного дому приходилось щоденно зустрічатися з Іваном Франком, який в той час збирав і опрацьовував рукописний матеріал для фундаментальних видань “покрифи і легенди”. З цього часу особисті взаємини двох фахівців у галузі слов’янщини постійно зміцнюються, хоч перманентно, на протязі кількох років, зазнавши суттєвих змін в залежності від аспекту і характеру діяльності Свенціцького - дослідника і Свенціцького - громадського діяча. Ідейні хитання у публіцистичній творчості і консерватизм у суспільно-політичній діяльності Свенціцького-редактора глибоко турбували І.Франка, тому у 1904-1905 роках І.Франко піддав принциповій критиці громадські і літературні погляди та етичні принципи молодого доктора філософії. Річ в тім, що Свенціцькою вступив у культурне життя Галичини, як прихильник москвофілів, як редактор журналу “Живая Мысль”(1902-1905), як теоретик москвофільської партії, у якій панував з дуже незначними винятками “догматизм та ідейний консерватизм, властивий усім старіючим організаціям і замкнутим гурткам”. Критика москвофілів Іваном Франком застала І.Свенціцького скоро, як виразився В.Гнатюк, стати “еретиком серед москвофілів”. І.Свенціцький прислухався до чесного слова І.Франка і скоро надрукував на шпальтах часопису “Живая мысль” (1905р.) вірш “Каменяр”. З цього часу І.Свенціцький підпадає під ідейний вплив Івана Франка. Під впливом Івана Франка та російської революції 1905 року І.Свенціцький пориває з москвофільством і входить в сферу літературних і політичних поглядів та світогляду І.Франка. Активізований і керований франковою волею він виходить на широкий шлях демократичного літературознавства та науки. Зазнавши Франкової притильності І.Свенціцький користувався його допомогою про що дізнаємося із спогадів та листів. В подальшому І.Франко та І.Свенціцький всюди були разом починаючи від відкриття наукової фундації Національного музею в 1913 році до проводу Михайла павлика в останню дорогу у 1915 року. У продовж цих років І.Свенціцький постійно інформував Франка про свої зустрічі в Петербурзі про тамтешнє наукове життя, про знахідки творів мистецтва та староруських пам’яток. Коли 28 травня 1916 року не стало І.Франка І.Свенціцький перебував в Києві. Це потрясло його і якщо до цього часу він писав тільки рецензії на його окремі публікації, однак з 1916 року до кінця свого життя він стає першим франкознавцем, шанувальником і популяризатором творчості Івана Франка. Власне він у роки німецької окупації перевіз до музею українського мистецтва всі експонати Львівського літературно-меморіального музею Івана Франка і зберіг їх для майбутніх поколінь українців[41].

В 1979 році в №8 “Нашої Культури” М.Якубовський опублікував статтю “Іван Франко і старогрецька література” в якій наголосив, що Іван Франко цікавився античним світом ще відтоді, коли був учнем гімназії у Дрогобичі. В одному з листів до М.Драгоманова І.Франко пише: ”Гомер, Софокл і Тацит, читані в гімназії, зробили на мене сильне враження, а так само біблія, яку я читав почасти в старослов’янським, а почасти в польським тексті. І я почав дещо перекладати з тих авторів...драми, оповідання, а головню були переклади: Антігона й Електра, Софокла...дві пісні Одиссеї...”. В передмові до “Петрів Довбушуків” автор пише про свої гімназійні часи і захоплення античним світом: ”У Вищій гімназії попри досить багату позашкільну лектуру я писав також досить багато віршами і прозою. Між іншим переповів я віршами початкову історію Риму до часу Тулія Гостілія... Мабуть у п’ятій або шостій класі, я окрім різних драматичних планів, писав по-польски віршовану драму “Югурта”, як шкільне завдання для професора Петра Парильяка, а також уривок драми “Ромул і Рем” німецькими віршами як шкільне завдання для професора Рішко”. В університеті, як засвідчував сам І.Франко, він знову відновив переклади з грецької на українську мову. Варто зазначити, що в бібліотеці І.Франка під рубрикою “Античність” фігурувало 400 унікальних книг з античної філософії. З 1883 року Іван Франко віддається редагуванню античних перекладів, а також ренцензує переклади П.Ніщинського та інших. З усього викладеного вище, наголошував М.Якубовський бачимо, що І.Франко заохочував українських перекладачів до перекладів античних авторів і популяризації їх серед українських читачів[42].

У 1980 році Антін Верба розмістив в №4 “Нашої Культури” цікаву статтю “Іван Франко про польську літературу” в якій наголошує: ”У серії Бібліотека літературних досліджень Генріха Маркевича вийшла збірка статей Івана Франка про польську літературу. Збірку впорядкував Микола Купльовський, який також написав вступну статтю”.

У збірнику поміщено дванадцять статей написаних Франком польською мовою й друкованих у польській пресі, дев’ять статей перекладених перекладени з української та німецької мов. У вступній статті М.Купльовський відмітив багатогранність і велич спадщини Івана Франка, який писав українською, польською, німецькою та російською мовами, а також чеською. Автор вступної статті розглядає також громадську, політичну, наукову та публіцистичну діяльність діяльність Івана Франка. Зрозуміло, наголошує автор статті, що в цьому типі збірника, автор дав широку характеристику полоністичним працям Івана Франка, чимало присвятив місця також художнім творам І.Франка написаних польською мовою. М.Купльовський в загальному високо оцінив праці Франка про

польську літературу, відзначаючи, що найбільш цікавими були розвідки про творчість В.Пруса, М.Конопніцької та Я.Каспровича. Таким чином, наголошував автор статті, збірник полоністичних праць Івана Франка в чотирьох розділах помістив, в першому – “У колі романтизму” – праці про А.Міцкевича, Словацького, Залеського, Гошинського. В другому - “З літератури періоду позитивізму”, праця “Польський селянин у польській поезії”(М.Конопніцька, та Новели Гайоти) , третій розділ присвячений працям про літературу періоду модернізму, тобто творчості Каспровича, Міріама, Пшибишевського. В останньому розділі розміщені статті про старовинну польську пісню “Богородиця”, про взаємини польської та української літератур і про статтю М.Урніса на тему Тарас Шевченко. Як бачимо, наголошує А.Верба, польський читач отримав у перше вибірку праць українського літературознавця з другої половини XIX початку XX ст. Вибірка опрацьована так, щоб на польському ґрунті, польською мовою представити справжнього Франка з рук літературного видавництва в Кракові[43].

Цікавою, на наш огляд в № 8 “Нашої Культури” за 1980 рік є стаття Зеновії Франко “Вінок шани Каменяреві”, яку авторка присвятила “Завершенню випуску першої серії п’ятдесятитомного видання творів Івана Франка”. Дослідниця характеризує всі редакції повних зібрань творів Івана Франка виданих Інститутом Літератури АН УРСР з 1924 по 1970 роки. Складає подяку всі тим вченим, які приложилися до виходу всіх творів, як в Києві та і в Львові, наголошуючи на визначній вартості попереднього двадцяти п’яти томника спадщини Івана Франка.

Сьогоднішнє п’ятдесяти томне зібрання творів Івана Франка, наголошувала Зиновія Франко, найповніше з тих, які з’являлися досі і заслуговує особливу подяку його дослідникам та укладачам[44].

В подальшому велику статтю “Гуманіст на зламі віку” у №3 “Нашої Культури” за 1982 рік , помістив дослідник творчості Івана Франка Іван Брук, який наголосив, що величі Іван Франко, якого пошанував народ, зазнав ще за життя, який засяяв своєю безсмертною творчістю як в лоні українського народу так і в сузір’ї світової культури. Він і поет і прозаїк, драматург, перекладач, фольклорист, теоретик, історик літератури, вчений і мислитель, публіцист і громадський та політичний діяч, який усе своє життя присвятив щастю і волі людства. Подавши докладно всю автобіографію Івана Франка через призму багатогранної творчості, Іван Брук відмітив велику працездатність, трудолюбивість вічного науковця, філософа, перекладача та викладача і поета. Особливо треба відмітити Івана Франка, як шліфувальника української мови, історика, філософа та політика, який всеціло віддавав себе во ім’я свого українського народу[45].

Тут же поміщений етюд Дмитра Бандрівського “Гей, гей, коли се діялось...”, а також портрет художника І.Скобало Іван Франко в студентські роки. В Етюдів ведеться мова про спомини про юнацькі роки І.Франка, де формувалася його снага до знань до книг. Автор наголошує, що любов до власного народу до його історії, культури та літератури Іван Франко усвідомив ще в дитячі роки[46].

Дальше в цьому ж номері Володимир Кульчицький в статті “Іван Франко про виборче право”, з’ясовує погляди Івана Франка на виборче право, яке було невід’ємною часткою його прлітичного і правового світогляду. Іван Франко вважав, що політичні права залежать від економічного становища народу. Він вважав, що політичні права повинні бути гаратновані конституцією, яка повинна гарантувати рівність всіх громадян. Цю рівність І.Франко розумів, передусім, як матеріальну забезпеченість усіх громадян держави. Саме з цих позицій він критикував виборче право в Австійській імперії, критикуючи владу та парламент. Викриваючи антинародну суть австійського виборчого права, яке дуже пригнічувало народи і зокрема український, Івна Франко відображав суть всього конституційного законодавства Австрії, вказуючи громадськості на значення і шляхи поліпшення свого політичного і правового положення...

Іван Франко своєю різноманітною діяльністю активно допомагав ростові політичної і правової свідомості мас і цим самим об’єктивно сприяв підготовці ґрунту для майбутнього визволення українського народу[47].

На завершення огляду творчості Івана Франка на шпальтах часопису Наша Культура подамо статтю в рубриці ”Рецензії, обговорення, огляди”- Володимира Хоми, який в статті “У колі Франкової фольклористики”, наголошує: ”Цього року виповнюється 60 років виначному франкознавцю Олексію Дею”. Про Івана Франка вчений видав такі книги: ”Іван Франко – дослідник народної творчості”, Іван Франко і народна творчість”, “Іван Франко і перша російська революція”, “Іван Франко. Вибрані статті про народну творчість” в яких він подав вступну статтю, уподякування, коментарі. Книжку пісень і книжку коломинок у записях Івана Франка зі своїми змістовними передмовами. Двотомні спогади про Івана Франка з вступними статтями та науковою обробкою.

До 125-річчя І.Франка О.Дей видав монографію “Іван Франко. Життя і діяльність”, перевидав з доповненнями монографію “Іван Франко і перша російська революція”, “Народні пісні у записях Іван Франка”, збірник “Спогади сучасників про Івана Франка”. О.Дей – редактор окремих томів і член редакційної колегії “Зібрання творів у 50-ти томах Івана.Франка”, “Спілкування митців з народною поезією. Іван Франко і його оточення”...

Таким чином творчість О.Дея дає великі імпульси для подальшого вивчення творчості та життєдіяльності Івана Франка...[48].

У висновок нашого дослідження наголосимо, вивчення творчості Івана Франка на шпальтах часопису українців Польщі “Наша Культура” є вагомим внесок в розвиток франкініани, як в діаспорі так і в сучасній Україні, оскільки теми підняті часописом “Нашою Культурою” залишаються актуальним і в наш час і потребують подальшого аналізу та дослідження...

Список використаної літератури:

1.Т.У. Літературно-меморіальний музей “Каменяра”. Наша Культура. - Варшава, 1958. - №1. - С.9-11.

- 2.Олесь Гончар. Геній української нації. Наша Культура. - Варшава, 1958. - №4. - С.1.
- 3.Бібліографія польських публікацій до 100-річчя з дня народження Івана Франка. Наша Культура. - Варшава, 1958. - №4. - С.15.
4. П.Шеремета. Із спогадів про Івана Франка. Наша Культура. - Варшава, 1958. - №6. - С.4.
- 5.В.Моравський. Спогади про Івана Франка. Наша Культура. - Варшава, 1959. - №5. - С.1.
- 6.Дмитро Ступак. Іван Франко у моїх спогадах. Наша Культура. - Варшава, 1959. - №8. - С.7.
- 7.Іван Марків Моє знайомство з Іваном Франком (Спогади). Наша Культура. - Варшава, 1960. - №5. - С.1-2.
- 8.З маловідомої кореспонденції І.Франка до У.Кравченко. Наша Культура. - Варшава, 1960. - №8. - С.1-2.
- 9.Дмитро Ступак. Мій спогад про І.Франка. Наша Культура. - Варшава, 1960. - №8. - С.2.
- 10.І.Слупський. Музеєві Івана Франка - 20 років. Наша Культура. - Варшава, 1960. - №8. - С.2.
- 11.Едвард Сабік. (Переклав Г.М.). Дружба Яна Каспровича з Іваном Франком. Наша Культура. - Варшава, 1960. - №8. - С.5.
- 12.Іван Франко. Думки про роль вчителів. Наша Культура. - Варшава, 1960. - №11. - С.5.
- 13.Антін Верба. Іван Франко і польська преса. Наша Культура. - Варшава, 1961. - №5. - С.1-2.
- 14.І.Сільченко. Музей великого Каменяря. До 15- річчя заснування музею Івана Франка. Наша Культура. - Варшава, 1962. - №5. - С.3-4.
- 15.Василь Яременко. Знову з народом. Наша Культура. - Варшава, 1963. - №12. - С.2-3.
- 16.Тарас Франко. Гумор в житті Івана Франка. Наша Культура. - Варшава, 1964. - №8. - С.13.
17. Антін Верба в статті “Болеслав Лімановський і українці”. Наша Культура. - Варшава, 1965. - №2. - С.2-3.
- 18.Борис Степанишин. Значення і творчість Івана Франка. Наша Культура. - Варшава, 1966. - №4. - С.10-12.
- 19.М.Демський. І.Франко - збирач і видавець української фразеології. Наша Культура. - Варшава, 1966. - №5. - С.5-6.
- 20.М.Неврлі “Зв’язки Івана Франка з чехами й словаками”. Наша Культура. - Варшава, 1966. - №5. - С.6-7.
- 21.В.Орел. “Зв’язки літераторів Львова з Кубанню”. Наша Культура. - Варшава, 1966. - №5. - С.7.
22. І.Романченко. “Іван Франко і Михайло Драгоманова”. Наша Культура. - Варшава, 1966. - №8. - С.2-5.
- 23.В.Кульчицький. “Вибори Івана Франка”. Наша Культура. - Варшава, 1966. - №8. - С.6.
- 24.Н.Кузякіна. Іван Франко і театр. Наша Культура. - Варшава, 1966. - №11. - С.8-9.
- 25.І.Прокопів. Іван Франко і Одеса. Наша Культура. - Варшава, 1967. - №8. - С.6-7.
- 26.В.Полек “Іван Франко й Івано-Франківщина”. Наша Культура. - Варшава, 1968. - №5. - С.4-5.
- 27.В.Косташук. Спогади про Марка Черемшину. Наша Культура. - Варшава, 1969. - №6. - С.5-6.
- 28.Роман Федорів. Крила братерства. Наша Культура. - Варшава, 1971. - №5. - С.8.
- 29.Василь Солоненко. Ленін і Франко. Наша Культура. - Варшава, 1971. - №8. - С.1-2.
- 30.В.Кульчицький. Іван Франко - історик України. Наша Культура. - Варшава, 1971. - №12. - С.6-8.
- 31.К.Стаф. Іван Франко і література польського позитивізму. Наша Культура. - Варшава, 1973. - №8. - С.4-5.
- 32.І.Романченко. Цікавий талант і оригінальний. Наша Культура. - Варшава, 1974. - №6. - С.4-7.
- 33.Г.Паздро. Цікавий талант і оригінальний. Наша Культура. - Варшава, 1976. - №5-6. - С.1-3. - С.12-13.
- 34.В.Кульчицький. Іван Франко у світлі документів. Наша Культура. - Варшава, 1976. - №8. - С.1-2.
- 35.Т.Пачковський. Маловідомий лист Івана Франка до Сидора Воробкевича. Наша Культура. - Варшава, 1976. - №8. - С.2.
- 36.Є.Кирилюк. Пам’ятник вічному революціонерові. Наша Культура. - Варшава, 1976. - №8. - С.2-3.
- 37.М.Сивцький в статті “П’ятдесятитомник Франкової спадщини”. Наша Культура. - Варшава, 1976. - №8. - С.12-13.
- 38.Т.Пачковський. Іван Франко про польську літературу ХІХ - початку ХХ століття. Наша Культура. - Варшава, 1976. - №8. - С.13-14.
- 39.Роксоляна Зорівчак. Місце Івана Франка в історії українського перекладознавства. Наша Культура. - Варшава, 1977. - №5-6. - С.3-4. - С.5-6.
- 40.Магдалина Ласло-Куцук. Іван Франко і Еміль Золя. Наша Культура. - Варшава, 1977. - №8-9. - С.1-3. - С.5-6.
- 41.Іван Лозинський. Іван Франко в житті Іларіона Свенціцького. Наша Культура. - Варшава, 1977. - №10. - С.12-14. - С.5-6.
- 42.М.Якубовський. Іван Франко і старогрецька література. Наша Культура. - Варшава, 1979. - №8. - С.1-4.
- 43.Антін Верба. Іван Франко про польську літературу. Наша Культура. - Варшава, 1980. - №4. - С.15.
- 44.Зеновія Франко. Вінок шани Каменяреві. Наша Культура. - Варшава, 1980. №8. - С.1-2.
- 45.Іван Брук. Гуманіст на зламі віку. Наша Культура. - Варшава 1982. - №. - С.4-7.
- 46.Дмитро Бандрівського. Гей, гей, коли се діялось... Наша Культура. - Варшава, 1982. - №3. - С.7.
- 47.Володимир Кульчицький. Іван Франко про виборче право. Наша Культура. - Варшава, 1982. - №3. - С.13-14.
- 48.Володимир Хома. У колі Франкової фольклористики. Наша Культура. - Варшава, 1982. - №3. - С.15.

Віктор ІДЗЬО

Іван Франко
на шпальтах часописів
українців Росії та Польщі
у XX ст.

